

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора юридичних наук, професора
Тичини Дмитра Михайловича на дисертацію Кравчука Андрія Івановича
на тему «Сучасна злочинність у сфері господарської діяльності:
кримінологічна характеристика та запобігання», підготовленої на здобуття
ступеня доктора філософії з галузі знань
08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»**

Ступінь актуальності обраної теми

Нестабільність макроекономічної ситуації в Україні та періодичні кризові явища в економіці спричиняють формування й активізацію тіньового сектору. Суттєво збільшилася його фіктивна складова, спрямована на злочинне виведення фінансових ресурсів із легального сектору економіки, перерозподіл значних прибутків на користь легальних і фіктивних суб'єктів господарювання та відтік капіталу за межі країни. Значні масштаби криміналізації й корумпованості економічних відносин становлять загрозу національним інтересам та економічній безпеці держави.

Окреслені загрози впливають на характер сучасної злочинності у сфері господарської діяльності, зумовлюючи зміну її структури, механізмів і способів учинення. Особливої гостроти проблема набуває в умовах тривалого реформування правоохоронної системи, декриміналізації окремих діянь у господарській сфері, повномасштабного військового вторгнення та розширення меж тимчасово окупованих територій України. Ситуацію ускладнюють недостатня розробленість наукових засад запобігання кримінальним правопорушенням у сфері господарської діяльності, недоліки взаємодії між правоохоронними й контролюючими органами, поширеність корупційних проявів, а також недосконалість законодавчої бази та відомчих і міжвідомчих нормативно-правових актів.

Згідно з офіційною статистикою, упродовж останніх років кількість кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності зменшилася у 2,1 раза – з 11 104 у 2013 р. до 5342 у 2025 р. Водночас кількість виявлених організованих груп і злочинних організацій відповідного спрямування скоротилася на 33%, а закінчених кримінальних проваджень – на 27%, що може свідчити не стільки про реальне зниження рівня господарської злочинності, скільки про послаблення результативності її виявлення та документування. Негативною є також динаміка викриття угруповань із корупційними (–66%), міжрегіональними (–53%) і транскордонними (–48%) зв'язками. За офіційними звітами Бюро економічної безпеки України, показник розкриття тяжких та

особливо тяжких кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності, учинених у кваліфікованих формах співучасті, коливається від 30 до 50% за щорічного збільшення залишку проваджень, у яких не прийнято кінцевого процесуального рішення.

Наведені показники зумовлені прихованістю способів учинення таких кримінальних правопорушень під виглядом законних фінансово-господарських операцій, тривалим збереженням їх у таємниці, високим соціальним і професійним статусом учасників злочинної діяльності та активною протидією викриттю. Відповідні обставини визначають значний рівень латентності: поза офіційною реєстрацією залишається близько 60–70% таких діянь. Вагомими чинниками є також декриміналізація у 2011 р. низки господарських посягань, обмеження активності органів кримінальної юстиції в межах державної політики щодо зменшення тиску на бізнес, відсутність належних кримінологічних методик ризик-орієнтованого аналізу, а також інституційна перебудова системи протидії економічній злочинності, пов'язана з ліквідацією податкової міліції та Департаменту захисту економіки Національної поліції України і створенням Бюро економічної безпеки України.

З огляду на те, що одним із важливих завдань кримінології є забезпечення правоохоронних органів ефективними засобами й методами протидії злочинності, наведені обставини визначають нагальну потребу в активізації відповідних наукових досліджень. Проблематика має не лише теоретичне, а й практичне значення, оскільки кримінологічна характеристика сучасної злочинності у сфері господарської діяльності та особливості її запобігання в умовах воєнного стану потребують додаткового наукового опрацювання. Отже, актуальність теми дисертаційного дослідження Кравчука Андрія Івановича не викликає сумнівів як у науково-теоретичному, так і в практичному аспектах.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача

Науковий рівень дисертаційного дослідження та наукових публікацій А. І. Кравчука відповідає вимогам, що висуваються до робіт на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 Право.

Роботу виконано в Державному податковому університеті відповідно до Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року (Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019), Стратегії національної безпеки України (Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020), Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 роки (Указ Президента України від 27 вересня 2021 року № 487/2021), Національної стратегії у сфері прав людини (Указ Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021), Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки (Указ Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023).

Основні положення та висновки дисертації відображено у 6 наукових публікаціях, з яких 3 статті опубліковано у виданнях, включених МОН України

до переліку наукових фахових видань України з юридичних наук, та 3 тези доповідей – у збірниках матеріалів міжнародних науково-практичних конференцій і всеукраїнського круглого столу. Зазначені публікації належно відображають основні результати та наукову новизну дисертаційного дослідження А. І. Кравчука.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях

Дисертація за характером і змістом розглянутих питань є одним із перших комплексних монографічних досліджень сучасної злочинності у сфері господарської діяльності, її кримінологічної характеристики та запобігання. У роботі науково обґрунтовано шляхи вдосконалення системи запобігання цій злочинності, сформульовано низку положень і висновків, які мають значення для розвитку кримінологічної науки та правозастосовної практики.

Низку результатів і висновків отримано вперше, що визначає належний ступінь наукової новизни дисертації, зокрема:

- обґрунтовано комплексну кримінологічну характеристику сучасної злочинності у сфері господарської діяльності як системного соціально-правового явища, що формується під впливом цифровізації економіки, правового режиму воєнного стану та трансформації механізмів державного регулювання. Доведено, що зазначена злочинність характеризується високим рівнем латентності, використанням легальних фінансово-господарських механізмів для маскування протиправної діяльності, професіоналізацією її суб'єктів та тісним взаємозв'язком із корупційними проявами;

- сформульовано кримінологічний портрет особи злочинця у сфері господарської діяльності з урахуванням поєднання професійного статусу, спеціальних знань, доступу до фінансових, управлінських та інформаційних ресурсів, а також особливостей мотивації протиправної поведінки. Встановлено, що такі кримінальні правопорушення переважно вчиняють соціально адаптовані особи, які мають достатній рівень освіти, професійну компетентність і можливості для приховування злочинної діяльності під виглядом законних господарських операцій;

- запропоновано авторське бачення системи запобігання злочинності у сфері господарської діяльності як багаторівневої моделі, що поєднує кримінально-правові, організаційно-управлінські та економічні заходи превентивного характеру. Обґрунтовано необхідність переорієнтації державної політики з переважно репресивного реагування на усунення криміногенних чинників, удосконалення фінансового контролю, зниження рівня латентності та забезпечення належної координації між суб'єктами запобігання.

Певний науковий інтерес становить також авторське визначення сучасної злочинності у сфері господарської діяльності як сукупності корисливих суспільно небезпечних діянь, що вчиняються суб'єктами господарювання або іншими особами у процесі виробництва, розподілу, обміну та споживання

товарів і послуг, у тому числі з використанням інформаційних технологій, з метою незаконного збагачення, приховування протиправних дій або отримання неправомірних переваг. Заслугує на підтримку й уточнення автором співвідношення понять «господарська діяльність», «кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності» та «економічна злочинність».

Результати дисертаційного дослідження опубліковано у фахових виданнях України, а також представлено у вигляді доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях і всеукраїнському круглому столі. Публікації відповідають предмету дослідження та відображають основні результати виконання поставлених у дисертації завдань. Сформульовані автором положення й рекомендації можуть бути використані в науково-дослідній, законотворчій, практичній діяльності та освітньому процесі. Отже, дисертаційне дослідження Кравчука Андрія Івановича виконано на належному науково-методичному та методологічному рівнях.

Результати й положення дисертації, які виносяться на захист, є обґрунтованими, логічними, мають належний ступінь наукової новизни та практичне значення і загалом відповідають вимогам, установленим до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Обґрунтованість результатів, положень і висновків дисертаційної роботи Кравчука Андрія Івановича загалом не викликає істотних заперечень. Вони логічно випливають зі змісту дослідження та ґрунтуються на авторських судженнях, зібраних матеріалах, їх аналізі й узагальненні. Сформульовані пропозиції щодо вдосконалення законодавства та системи запобігання злочинності у сфері господарської діяльності мають теоретичне і практичне значення. Висновки дисертації відповідають одержаним результатам, а запропоновані рекомендації ґрунтуються на них.

Емпіричну базу дослідження становлять офіційні статистичні дані Офісу Генерального прокурора, Міністерства внутрішніх справ України, Державної служби статистики України, Бюро економічної безпеки України, матеріали кримінальних проваджень і судової практики, а також результати опитування 115 респондентів, серед яких 46 слідчих, 18 прокурорів, 29 адвокатів та 22 слідчих судді з різних областей України.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності

Результати дослідження, що виносяться на захист, отримано завдяки комплексному підходу, який передбачає поєднання загальнонаукових і спеціально-наукових методів пізнання. Провідним у дисертації є діалектичний метод, застосування якого дало змогу дослідити злочинність у сфері

господарської діяльності як динамічне соціально-правове явище та з'ясувати сутність предмета дослідження. Методи аналізу й синтезу, індукції та дедукції використано для узагальнення наукових підходів, систематизації ознак, структури й детермінант цієї злочинності. Історико-правовий метод застосовано для дослідження розвитку наукових поглядів і законодавства у відповідній сфері; формально-логічний та формально-юридичний – для тлумачення правових норм, виявлення прогалин, колізій і недоліків правового регулювання; порівняльно-правовий – під час вивчення міжнародного досвіду запобігання економічній злочинності. Статистичний метод дав змогу проаналізувати стан, структуру, динаміку та латентність злочинності у сфері господарської діяльності, а методи моделювання і прогнозування – визначити можливі тенденції її розвитку та перспективні напрями запобігання.

Обрана методологія забезпечила раціональне поєднання емпіричних і теоретичних методів. Емпіричний інструментарій використано для одержання та перевірки фактичної інформації, пов'язаної зі станом і тенденціями господарської злочинності та практикою її запобігання. Загальні положення й висновки обґрунтовано за допомогою теоретико-критичного аналізу, що забезпечило послідовність і аргументованість авторської позиції. Відповідний підхід дав змогу сформулювати висновки, які не обмежуються результатами статистичних досліджень або окремими емпіричними спостереженнями.

Проведене дослідження дозволило автору розв'язати наукове завдання, що полягає в комплексній кримінологічній характеристиці сучасної злочинності у сфері господарської діяльності та розробленні науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення системи її запобігання.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження

Сформульовані і аргументовані у дисертації теоретичні положення, висновки, пропозиції та рекомендації впроваджено й надалі можуть бути використані в:

- *науково-дослідній роботі* – для подальших наукових досліджень проблем кримінологічної характеристики та запобігання сучасній злочинності у сфері господарської діяльності;

- *законотворчій діяльності* – під час підготовки змін до чинного законодавства України з питань нормативно-правового регулювання інституту запобігання злочинності у сфері господарської діяльності;

- *практичній діяльності* – як рекомендації під час практичної діяльності слідчих суддів, прокурорів, слідчих, адвокатів а також у процесі проведення занять щодо підвищення кваліфікації;

- *освітньому процесі* – для проведення різних форм занять зі здобувачами вищої освіти денної та заочної форм навчання за такими навчальними дисциплінами: «Кримінологія», «Злочинність у сфері службової діяльності», «Протидія фінансовій злочинності».

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому

Дисертаційна робота складається із переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 249 сторінок, з них основний текст – 212 сторінок, список використаних джерел – 9 сторінок (227 найменувань) та 2 додатки на 8 сторінках.

У вступі автором послідовно й аргументовано обґрунтовано вибір теми дисертаційного дослідження, охарактеризовано сучасний стан злочинності у сфері господарської діяльності та визначено основні соціально-економічні, правові й безпекові чинники, які зумовлюють необхідність її комплексного кримінологічного дослідження.

У розділі 1 *«Теоретико-методологічні засади дослідження злочинності у сфері господарської діяльності»* комплексно досліджено поняття, сутність та особливості господарської діяльності як об'єкта кримінально-правової охорони, проаналізовано основні теоретичні підходи до визначення злочинності у відповідній сфері та охарактеризовано методологію її кримінологічного пізнання. Значну увагу приділено міжгалузевій природі господарської діяльності, її економічному, правовому, соціальному й організаційному змісту, а також значенню для забезпечення економічної стабільності, добросовісної конкуренції та захисту публічних і приватних інтересів.

Дисертантом проведено ґрунтовне теоретико-методологічне осмислення господарської діяльності як складної системи суспільних відносин, що не обмежується виробництвом товарів, виконанням робіт або наданням послуг, а охоплює фінансові, управлінські, корпоративні та організаційні процеси. Обґрунтовано, що кримінально-правова охорона відповідної сфери має бути спрямована не лише на забезпечення формального дотримання встановленого порядку господарювання, а й на підтримання стабільності економічного обороту, довіри до ринкових механізмів та економічної безпеки держави.

Дисертантом проаналізовано співвідношення понять «злочинність у сфері господарської діяльності», «економічна злочинність», «кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності» та «кримінальні правопорушення у сфері економіки». Важливим науковим результатом є обґрунтування розуміння злочинності у сфері господарської діяльності як самостійного системного соціально-правового явища, яке характеризується стійкістю, повторюваністю, високим рівнем латентності, використанням професійних знань і легальних економічних механізмів, а також здатністю заподіювати істотну шкоду економічним інтересам держави, суспільства та окремих суб'єктів господарювання.

У розділі 2 *«Кримінологічна характеристика сучасної злочинності у сфері господарської діяльності»* дисертантом встановлено, що сучасна злочинність у сфері господарської діяльності характеризується значним рівнем латентності, структурною неоднорідністю, використанням складних фінансових і корпоративних схем, активним залученням цифрових технологій та тісним взаємозв'язком із корупційними й організованими формами протиправної

діяльності. Автор обґрунтовано акцентує увагу на тому, що офіційні статистичні відомості не завжди повною мірою відображають фактичні масштаби відповідної злочинності, оскільки значна кількість протиправних діянь приховується під виглядом законних господарських операцій або залишається невиявленою через складність фінансових механізмів та недостатню ефективність контролю.

Важливе місце у другому розділі посідає кримінологічна характеристика особи, яка вчиняє кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності. Автором досліджено її соціально-демографічні, професійні, морально-психологічні та мотиваційні ознаки. Обґрунтовано, що відповідні правопорушення нерідко вчиняються соціально адаптованими особами, які мають професійні знання, управлінський досвід, доступ до матеріальних, фінансових або інформаційних ресурсів та здатні використовувати легальні форми господарської діяльності для маскуванню протиправної поведінки. Встановлено, що мотивація таких осіб переважно має раціонально-економічний характер і пов'язана з прагненням до незаконного збагачення, збереження економічного контролю або отримання конкурентних переваг.

Автором здійснено комплексний аналіз детермінант господарської злочинності, до яких віднесено економічні, соціальні, правові, організаційно-управлінські, корупційні та психологічні чинники. Доведено, що криміногенний вплив мають нестабільність економічного розвитку, тінізація господарських процесів, нерівномірність розподілу матеріальних ресурсів, недосконалість нормативно-правового регулювання, часті зміни законодавства, прогалини в діяльності контролюючих органів та недостатня узгодженість між суб'єктами запобігання.

Окрему увагу дисертант приділяє чинникам, зумовленим воєнним станом. Показано, що дерегуляція окремих господарських процесів, спрощення процедур державного контролю, збільшення обсягів бюджетних закупівель, гуманітарної та міжнародної фінансової допомоги, релокація підприємств і порушення усталених економічних зв'язків створюють додаткові можливості для зловживань, незаконного привласнення ресурсів, фіктивної підприємницької діяльності та інших форм економічної злочинності. Це забезпечило належний рівень сучасності та практичної спрямованості проведеного дослідження.

У розділі 3 *«Запобігання злочинності у сфері господарської діяльності: український досвід та міжнародні практики»* досліджено сучасний стан національної системи запобігання відповідному виду злочинності, визначено основні проблеми її функціонування, узагальнено міжнародний досвід запобігання господарським кримінальним правопорушенням та проаналізовано міжнародне співробітництво в умовах воєнного стану. Дисертант розглядає систему запобігання як багаторівневу сукупність правових, економічних, організаційно-управлінських, інформаційних і соціальних заходів, спрямованих на виявлення, нейтралізацію та усунення причин і умов кримінальних правопорушень.

Важливим результатом дослідження є обґрунтування необхідності поєднання загальносоціальних, спеціально-кримінологічних та індивідуально-

профілактичних заходів. Значну увагу приділено розвитку ризик-орієнтованих механізмів державного контролю, удосконаленню фінансового моніторингу, цифровізації інформаційно-аналітичної діяльності, підвищенню професійної підготовки працівників правоохоронних і контролюючих органів, мінімізації корупційних ризиків та забезпеченню належного захисту добросовісних суб'єктів господарювання.

Дисертантом узагальнено міжнародний досвід запобігання господарським кримінальним правопорушенням, зокрема практики держав Європейського Союзу та рекомендації міжнародних організацій. Автором визначено значення посилення фінансового контролю, впровадження ризик-орієнтованих підходів, використання інформаційних технологій для виявлення підозрілих операцій, протидії легалізації кримінальних доходів та забезпечення прозорості фінансових потоків. Належну увагу приділено міжнародному обміну інформацією, координації дій правоохоронних органів та можливостям адаптації ефективних зарубіжних практик до умов української правової системи.

У контексті воєнного стану обґрунтовано особливе значення міжнародного співробітництва для запобігання транскордонним формам економічної злочинності, виявлення та повернення незаконно переміщених активів, контролю за використанням міжнародної фінансової й гуманітарної допомоги та забезпечення економічної безпеки держави. На цій основі сформульовано напрями вдосконалення національної системи запобігання злочинності у сфері господарської діяльності, орієнтовані на її адаптацію до сучасних економічних, технологічних і безпекових викликів.

У *висновках* дисертації автором узагальнено результати проведеного дослідження та сформульовано науково обґрунтовані положення і рекомендації, спрямовані на вирішення наукового завдання. Підсумкові положення відповідають меті й завданням дослідження, відображають основний зміст його розділів та характеризуються теоретичною і практичною спрямованістю.

Загалом проведене здобувачем дослідження є завершеним, його вивчення дозволяє зробити висновок про належний рівень проведеного дослідження, за результатами якого сформовані теоретичні положення та практичні рекомендації, що розкривають зміст предмету дослідження.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці

Отримані результати дисертаційного дослідження Кравчука Андрія Івановича щодо кримінологічної характеристики та запобігання злочинності у сфері господарської діяльності рекомендуються для використання у діяльності закладів вищої освіти, в науково-дослідних розробках установ й організацій, дослідниками при написанні статей та монографій, плануванні кримінологічних досліджень.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача

Загалом позитивно оцінюючи наукову роботу А. І. Кравчука, необхідно звернути увагу на деякі положення, що могли б слугувати предметом подальших наукових досліджень або дискусії під час публічного захисту:

1. У назві теми дисертації формулювання «Сучасна злочинність у сфері господарської діяльності» є не зовсім вдалим, позаяк поняття «сучасна» має оцінний характер і потребує чіткого визначення часових меж та сукупності ознак, які відрізняють сучасний стан такої злочинності від попередніх етапів її розвитку. Водночас об'єктивна оцінка кримінологічної ситуації, що склалася в Україні в умовах повномасштабної війни та воєнного стану, дає підстави констатувати, що сучасний стан злочинності й рівень протидії їй є одними з основних чинників, які дестабілізують соціально-економічну та політичну обстановку. Недарма дисертант зазначає: «Особливої актуальності проблема злочинності у сфері господарської діяльності набуває в умовах воєнного стану, коли відбувається перерозподіл бюджетних ресурсів, спрощення окремих процедур державного регулювання, активізація міжнародної фінансової допомоги та гуманітарних програм» (с. 4 дисертації).

Наведене положення є слушним, однак варто наголосити, що збройне вторгнення кардинально змінило соціально-економічну ситуацію в країні та вплинуло на всі сфери життєдіяльності українського суспільства. Не стала винятком і сфера господарської діяльності. Саме тому в державі виникла необхідність у впровадженні ефективної моделі кримінологічної безпеки, спрямованої на забезпечення законних інтересів особи, суспільства й держави та їх захист від кримінальних загроз і злочинних впливів. Отже, у контексті предмета дослідження та з урахуванням умов воєнного стану дисертанту варто було приділити окрему увагу кримінологічній безпеці господарських відносин в Україні, визначити її зміст, складові та місце в системі економічної безпеки держави.

2. У розділі 1 автор досліджує теоретичні підходи до визначення злочинності у сфері господарської діяльності та методологію її кримінологічного дослідження, однак категорія «кримінологічна характеристика злочинності» як самостійне поняття комплексно не розкривається. Водночас, виходячи з назви, мети, предмета, положень наукової новизни та змісту розділу 2 дисертації, саме комплексна кримінологічна характеристика сучасної злочинності у сфері господарської діяльності є одним з основних результатів дослідження.

Сьогодні у кримінології немає повної ясності в питаннях, чи є кримінологічна характеристика результатом наукового узагальнення відомостей про певний вид злочинності або вона може формуватися також у процесі практичної діяльності на підставі матеріалів конкретних кримінальних проваджень; які елементи є для неї обов'язковими; чи охоплює вона лише кількісні та якісні показники злочинності, її детермінанти й особу злочинця або також систему заходів запобігання.

3. Доволі дискусійним є використання автором категорій «державна кримінологічна політика», «кримінально-правова політика», «державна політика запобігання злочинності» та «комплексна модель превенції» без належного розмежування їх змісту. Згідно зі ст. 3 Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», однією із засад політики у сфері розбудови державності є боротьба зі злочинністю, тоді як у документах ООН використовується термін «політика у сфері запобігання злочинності та кримінального правосуддя». Тому потребує пояснення, за якими критеріями відповідна державна політика визначається саме як кримінологічна та як вона співвідноситься з кримінально-правовою і правоохоронною політикою. Доцільно також чіткіше окреслити зміст і рівні запобігання злочинності у сфері господарської діяльності з урахуванням її соціально-економічної та інституційної специфіки.

4. Нагальною для України залишається проблема запобігання виведенню нелегальних капіталів, розмиванню бази оподаткування, легалізації майна, одержаного злочинним шляхом, та повернення незаконно виведених активів. Дисертант аналізує відповідні міжнародні стандарти й пропонує напрацювати єдину державну стратегію запобігання та протидії кримінальним правопорушенням у сфері економіки (с. 162), а також сформувати цілісну концепцію економічної безпеки (с. 209). Однак ці пропозиції мають переважно загальний характер. Тому потребують конкретизації позиція автора щодо запобігання виведенню нелегальних капіталів з України, запропоновані шляхи розв'язання цієї проблеми, а також мета, суб'єкти, заходи та механізми реалізації відповідної стратегії й концепції.

5. Практичне значення одержаних результатів необхідно підкріплювати відповідними актами впровадження, зокрема у законотворчій діяльності, діяльності державних органів, наприклад акт впровадження Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності (тим більше аспірант пропонує чимало змін і доповнень до законодавства!), освітньому процесі – для підготовки підручників, курсів лекцій, навчальних і практичних посібників, методичних рекомендацій, тестових завдань і дидактичних матеріалів з курсу кримінології.

Також, висновки як дисертаційного дослідження підтверджувати не тільки якісними, але й кількісними показниками здобутих результатів, обґрунтувати достовірність і висловити рекомендації щодо їх використання у практичній діяльності правоохоронних органів..

Висловлені зауваження носять переважно уточнюючий характер і не впливають на загальну позитивну оцінку виконаного дослідження. Вони переслідують мету запросити автора до наукової дискусії та врахувати зазначені зауваження у подальшій науковій розробці проблематики дослідження.

Відсутність порушень академічної доброчесності

У ході вивчення як дисертаційного дослідження, так і наукових публікацій, фактів порушень академічної доброчесності не виявлено. Дисертаційна робота Андрія Івановича Кравчука є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

1. Дисертаційна робота Кравчука Андрія Івановича «Сучасна злочинність у сфері господарської діяльності: кримінологічна характеристика та запобігання», подана на здобуття ступеня доктора філософії, є комплексним, цілісним і завершеним науковим дослідженням, у якому одержано нові науково обґрунтовані результати, що відзначаються новизною постановки та розв'язання кримінологічних завдань, спрямованих на вдосконалення системи запобігання злочинності у сфері господарської діяльності в умовах воєнного стану.

2. Дисертація «Сучасна злочинність у сфері господарської діяльності: кримінологічна характеристика та запобігання» за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою і практичною значущістю одержаних результатів відповідає спеціальності 081 Право та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами); Вимог до оформлення дисертації, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 (зі змінами); Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), а її автор – **Кравчук Андрій Іванович** – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

Офіційний опонент:

**Провідний науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії
з проблем протидії злочинності
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор**

Дмитро ТИЧИНА